

Nytt ansikte på FORSS kansli – Yvonne Jonsson

Hon är rösten i luren när man ringer FORSS med oroliga frågor om sin egen ansökan. Hon är kvinnan som för protokollet när forskningsrådet sammanträder. Hon har själv erfarenhet som forskare, och har disputerat inom klinisk immunologi. Yvonne Jonsson är namnet, administratör med doktorsgrad.

I oktober tillträdde hon tjänsten på FORSS kansli i Linköping. Hon är nu FORSS ansikte utåt, den som många kommer att få kontakt med.

Jobbet på FORSS innebär mycket självständigt arbete, många nya kontakter, ekonomi, administration, tidningsutgivning och webbproduktion. Ansvarsfullt, men trivsamt, tycker Yvonne Jonsson.

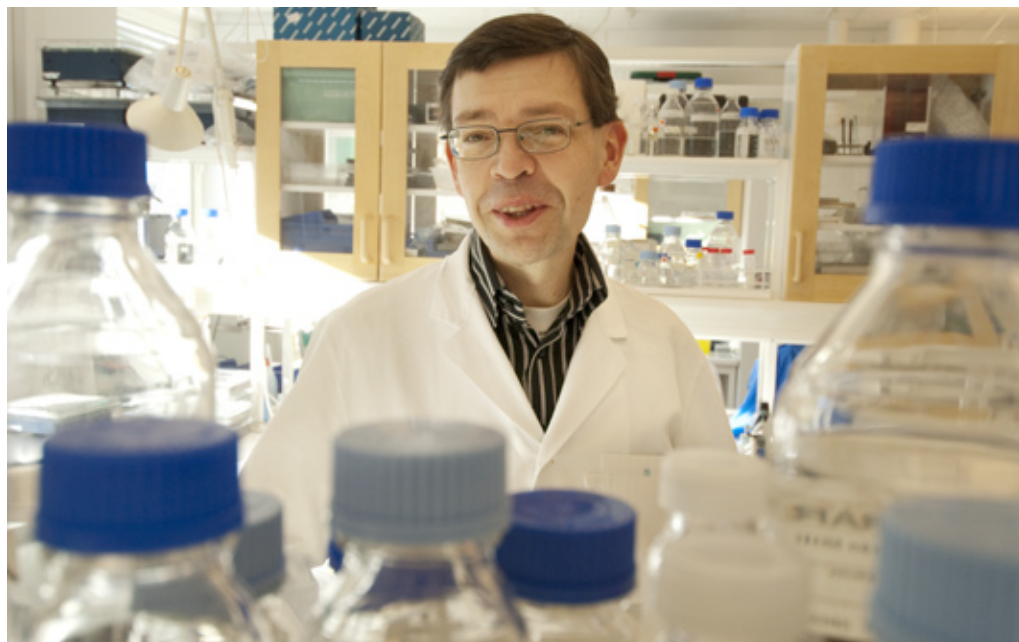
– Jag gillar att hålla många olika saker i huvudet samtidigt. Det passar mig bra.

Hennes avhandling gällde mekanismer bakom havandeskapsförgiftning. Som biolog har hon lagt mycket av sin tid i laboratorium för att göra analyser med maximal precision.

– Nu lyfter jag blicken och ser forskningsfrågor från ett nytt perspektiv. Jag hoppas i min nya roll kunna stödja både forskning och forskare inom FORSS uppdrag, säger Yvonne.

På frågan om jobbet främst innebär kontroll eller service svarar hon utan att tveka.

– Service. Service åt forskarvärlden för att i förlängningen främja patienterna. En jätteviktig uppgift.

Detektivarbetet kan börja – på molekylnivå. Docent Per-Eric Lindgren och forskningsteamet använder molekylärbiologisk typning för att kartlägga hur utvalda bakteriestammar sprids i kommunala vårdmiljöer.

Pionjärprojekt spårar bakterier i kommunala vårdmiljöer

Forskning i samarbete med tre kommuner

Många av landstingens sjukhusmiljöer har utvecklat en egen bakterieflora med höjd risk för multiresistenta bakterier. Det är numera väl dokumenterat. Men vårdmiljön på kommunernas 100 000 platser för särskilt boende har knappt kartlagts alls av bakterieforskare. Nu inleds ett svenskt pionjärprojekt med stöd av FORSS.

Text och foto: Mark Olson

För att bekämpa multiresistenta bakterier måste man veta hur de sprids. Dagens analysmetoder inom klinisk mikrobiologi ger goda möjligheter att identifiera inte bara en art bakterier, det går att avslöja en enskild stam med hjälp av sk molekylär typning.

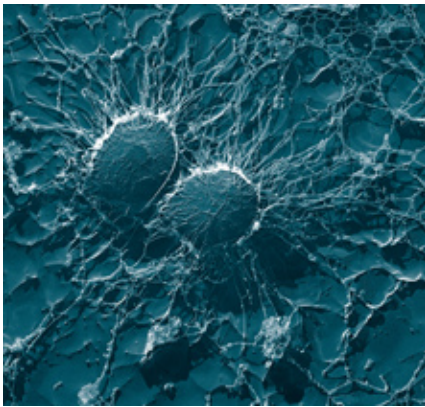
Den tekniken kommer nu till god använd-

ning i ett forskningsprojekt som för första gången ska kartlägga hur bakterier sprids i kommunala vårdmiljöer – gruppboenden för människor i behov av särskild omvårdnad.

På många sätt liknar gruppboenden en sjukvårdsmiljö. De boende tillbringar hela, eller merparten, av dygnet i en avgränsad miljö nära andra vårdtagare. Många av dem får upprepade behandlingar med antibiotika. Omvårdnaden innebär också mycket kroppskontakt mellan vårdare och vårdtagare. Rika möjligheter för spridning av bakterier, med andra ord. Och risk för multiresistens.

– På en kvadratcentimeter hud rymmer fler än en miljon olika bakterier. Vi har valt att studera en vanligt förekommande stafylokok för att se hur spridningen sker, säger Per-Eric Lindgren som leder forskningsprojektet.

Bakterien *Staphylococcus aureus* är en rätt snäll art, men den kan också drabba oss med magsjuka, sårinfektioner, blodförgiftning eller urinvägsinfektion under vissa förhållanden. Den finns hos ungefär var annan person. I Sverige är cirka 1 procent av dessa bakterier multi-

Bakterien *Staphylococcus aureus*.
Välkänd i sjukhusmiljöer, och potentiellt farlig.

- ▶ resistent. I vissa länder är uppemot 25 procent multiresistenta.

– Vårt projekt ska bidra till ökad patientsäkerhet. Resultaten blir ett viktigt underlag för ett effektivt och medvetet arbete med kvalitetssäkring av arbetsrutinerna, säger Per-Eric Lindgren.

Sedan förra våren har FORSS uppmuntrat sökande att utforma projekt som innebär samarbete med områdets olika kommuner. Det här projektet kom till på initiativ av professorn och läkaren Sigvard Mölstedt, och etikprövningen var redan klar när de nya signalerna från FORSS nådde ut.

Projektet kommer att omfatta cirka 200 personer i gruppboenden i Linköping, Jönköping och Eslöv. Forskarna kommer att ta regelbundna prover på vårdtagare. För varje person krävs ett skriftligt medgivande från honom/henne eller gode mannen.

Provtagning görs med en enkel bomullstopps på fyra misstänkta depåer för bakterier på människokroppen: näsa, svalg, armhåla och ljumske. Analysen kommer att visa hur kolonier av bakterier får nytt fäste i andra kroppsdelar, eller hos andra personer i vårdmiljön.

– Vi har medvetet valt analysmetoder som är tillgängliga på flera håll i Sverige. Undersökningen ska kunna upprepas av andra forskare för att kontrollera våra slutsatser, säger Per-Eric Lindgren.

I sitt arbete har han ett naturligt FORSS-perspektiv. Per-Eric Lindgren är docent i mikrobiologi vid Linköpings universitet och forskningsledare vid mikrobiologiska laboratoriet vid Ryhovs sjukhus i Jönköping.

– Det här forskningsprojektet förutsätter ett aktivt samarbete med kommunernas personal. Där har Sigvard Mölstedt gjort ett jätteviktigt arbete, och vi har ett starkt stöd från de anställda i kommunernas omsorg, säger Per-Eric Lindgren.

Om tre år vet vi vad dessa mikrobiologiska spanare lyckats avslöja. 🍌

IT i vården öppnar för ny

Ja och nej, enligt IT-direktören Lars Jerlvall

Länderna i Skandinavien har infört digital vårdokumentation snabbare och utförligare än de allra flesta i världen. Forskare ser hur en enorm datoriserad kunskapskälla växer fram. Men vilka uppgifter blir tillgängliga för forskare, och hur sökbara blir de nya databaserna? Frågan går till Lars Jerlvall, IT-direktör vid landstinget i Östergötland och IT-strateg på nationell nivå för vård och omsorg.

Text och foto: Mark Olson

En patient – en journal. Sverige är på god väg att förverkliga den visionen med hjälp av digital vårdokumentation. Landstingen inom FORSS-området har skryndat långsamt men räknas också snart till dem som infört IT i alla delar av vården. Om en patient förs till sjukhusets akutmottagning ska det synas i journalen att hon/han behandlats på en vårdcentral samma dag.

– Så fungerar det redan idag i Östergötland till exempel, säger Lars Jerlvall.

Som få andra har han en inblick i IT-utvecklingen över hela Sverige. Han anlitas som IT-strateg av Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. Där utformas en nationell IT-strategi för vård och omsorg.

En IT-karta över Sverige kan ge intryck av att uppdraget snart är avklarat. Men Lars Jerlvall väntar med de stora orden. Kanske allra mest när det gäller att utnyttja patientinformation till forskning.

– Lagstiftningen om IT i vården sätter patientens integritet och säkerhet främst. Uppgifter får endast samlas in för vård och behandling. Och patienten måste först ge sitt godkännande om specifika uppgifter ska lämnas ut till forskare eller andra, säger Lars Jerlvall.

– Den nya patientdatalagen ger möjlighet till sammanhållna journaler. En välkommen ändring.

– Men vi har länge haft ett system i Sverige där varje vårdgivare är suverän, och själv väljer hur arbetsrutiner och dokumentation ska utformas. Vi är mitt uppe i en mognadsprocess där beslutsfattare i vården och i riksdagen inser värdet av samordning.

I sitt uppdrag som IT-strateg hos SKL märker han ett tydligt trendbrott.

– Idag pekar alla landstingsdirektörer

åt samma håll. Det är en mycket viktig förutsättning för att exempelvis uppnå målen att informationen ska vara tillgänglig över olika huvudmannagränser.

Datoriserad uppföljning har redan fått stor betydelse i svensk vård. Idag finns 64 så kallade kvalitetsregister som skapats av olika initiativtagare runtom i Sverige. I de här databaserna har både behandlingsmetoder och effekter av läkemedel följts upp. Tack vare den informationen kunde, bland annat, några undermåligt tillverkade hjärtklaffar avslöjas och användningen upphöra. Sådan forskning ligger onekligen i patientens eget intresse.

– Det gäller att lösa både integritetsfrågor och effektiviteten. Idag måste alla uppgifter föras in dubbelt. En gång i journalen och en gång i kvalitetsregistret, säger Lars Jerlvall.

– Vi jobbar för att valda poster ur journalen ska kunna överföras med automatik till ett kvalitetsregister. Tekniskt går det att lösa. Den handlar mer om att innehållet ska vara enhetligt, dvs samma struktur och samma termer måste användas. Det är också organisationen och lagarna

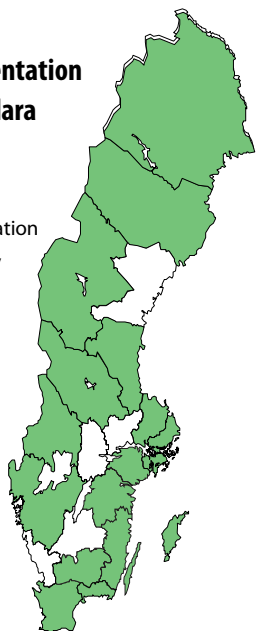
7 forskning?

Digital vårdokumentation

– 16 av 21 klara

Landsting som har digital vårdokumentation vid alla sjukhus, all psykiatri och primärvård

som måste hinna smälta teknik, etik och insikt.

I den nationella IT-strategin nämns forskning först under rubriken Framtiden. Men Lars Jerllvall menar att det handlar om år – inte decennier – innan forskarna kan utvinna möjligheterna som ryms inom datoriserad vårdokumentation.

”Samarbetets höga värde – en viktig FORSS-insikt”

Ny chefspost för FORSS förra sekreterare

Jolanda van Vliet har lämnat jobbet som FORSS-sekreterare. Men tanken med region-samarbete har hon tagit med sig till den nya chefs tjänsten vid Folkhälsovetenskapligt centrum.

– Under åren med FORSS har jag verkligen upptäckt styrkan i det samarbetet. Och jag har fått många användbara kontakter i regionen, säger hon.

Text: Britta Linebäck Foto: Mark Olson

Jolanda van Vliet började sekreterartjänsten på FORSS mitt i en hektisk ansökningsperiod. Det var bara att sätta igång, enbart kopiering och kuvertklistring tog massor av tid eftersom allt sköttes manuellt på den tiden, säger hon. Det är mindre än fem år sedan, men mycket har hänt under hennes ledning. Nu har hon lämnat över till sin efterträdare.

– Yvonne Jonsson började på samma sätt som jag – skiftet skedde när arbetet med höstens ansökningar var som mest intensivt. Eftersom jag gick direkt till ett nytt arbete, hann hon inte få någon längre introduktion. Det kändes lite tråkigt, men har sina fördelar också. Jag byggde upp mina rutiner, min efterträdare får bygga upp sina. Det är bra för verksamheten att nya människor kommer in med fräscha ögon.

Själv insåg hon ganska snart att det var dags att modernisera hanteringen på FORSS.

– Min viktigaste insats blev att jag införde det elektroniska ansökningssystemet. Det har verkligen varit intressant och spännande. Systemet är utvecklat av en läkare och därefter framtaget av en programmerare. Det är systemets styrka, att det är utvecklat av någon som själv har jobbat manuellt med ansökningar och dessutom har koll på hur det fungerar i världen.

Den elektroniska hanteringen har många fördelar menar Jolanda. Tidsödande manuella insatser har reducerats kraftigt. Bättre uppföljningar, ef-

Från FORSS till Folkhälsa. För Jolanda van Vliet var steget inte så långt, och lärdomar från FORSS kommer nu till nytta för andra.

ektivare hantering av pengar och mer användbar statistik är andra positiva effekter.

– Bättre koll på det mesta, helt enkelt, konstaterar hon.

Jobbet på FORSS har varit roligt, med positiv verksamhet och korta beslutsvägar. Passande en konkret och resultatnriktad människa, som hon säger.

Mest spår har kanske ändå det regionala samarbetet satt.

– Ja, jag kommer att fortsätta i FORSS anda och vill samarbeta regionalt när det gäller mitt nya område, folkhälsan. Jag vet att det ger så många vinster.

Hon beklagar att många sökande tycker att kravet på samarbete bara verkar krävande och ansträngt.

– Det här är inget som FORSS hittat på för att göra livet besvärligt. Sök samarbetspartner ”på riktigt” och upptäck att det inte bara ger ekonomiska vinster utan gör din forskning och kliniska vardag, eller verksamhet, både roligare och bättre, säger Jolanda van Vliet.

Svårt eller lätt? Stimulerande eller långtråkigt? Överläkaren Andreas Ekman berättar om sitt nya uppdrag som granskare åt FORSS.

Granskare hos FORSS – vad innebär det?

Kalmarläkaren Andreas Ekman berättar om sitt första år

Det som lockade anestesiläkaren Andreas Ekman att erbjuda sina tjänster som granskare i FORSS prioriteringskommitté där projektansökningar bedöms, var det nya perspektivet – att höra hur sakkunniga resonerar kring projektförslag och se vilka som får bifall och varför.

Text och foto: Mark Olson

Om anestesi och intensivvård har han mycket på fötterna. Andreas Ekman disputerade i ämnet hösten 2007. Idag arbetar han som överläkare på Länssjukhuset i Kalmar. Men det är kanske inte specialistkunskapen som gjort störst nytta när sedan han fick uppdraget hos FORSS.

– Här har kunskaperna från forskarutbildningen och allmänna läkarutbildningen varit mest värdefulla, säger Andreas Ekman.

Formellt innebär uppdraget som granskare att läsa och bedöma ett 30-tal ansökningar per år och, under en intensiv arbetsdag på höstkanten, diskutera med andra sakkunniga vilka projekt som bör tilldelas forskningsmedel.

I år utsågs Andreas Ekman som föredragande för fyra forskningsprojekt som sökt anslag inom området Den åldrande människans hälsa. Samtal i kommittén innebär att han får avstå från en del av sitt inlärd fackspråk, eftersom ledamöterna kommer från vitt skilda specialområden – immunologi, geriatrik, neurofysiologi, psykiatri, kirurgi.

– Det är en god samarbetsanda i kommittén. Ingen försöker överglänsa andra med sitt kunnande. Tvärtom, alla har varit generösa med förklaringar och bjudit både på sig själva och sina specialkunskaper, säger Andreas Ekman.

Han gillar att jobba i sällskap med andra forskningsintresserade, det ger välkommen stimulans. Här finns också goda

möjligheter att vidga sitt nätverk – i framtiden kanske han driver projekt tillsammans med någon av dessa nya bekantskaper.

– Det är också lärorikt att se hur andra presenterar sina forskningsidéer. Nu inser jag hur viktigt det är att vara tydlig, att precisera sin avsikt, att ha en klar hypotes.

– I en ansökan gäller det också att ha stenkoll på budgeten och att verkligen övertyga läsaren att projektet går att genomföra, säger Andreas Ekman.

För att FORSS ska visa intresse är det också A och O att den föreslagna forskningen är patientnära.

Inför höstens granskning beviljades Andreas Ekman en dags ledighet från sin tjänst på sjukhuset för att delta i FORSS kommittéarbete. Inläsningen fick ske på fritiden, och ersättningen är den nyvunna kunskapen. Men han fortsätter gärna som granskare. Här finns både mer att lära och mer att ge.

Dags att söka anslag till samarbetsprojekt

Senast 1 april vill FORSS ha ansökan om medel till FoU-projekt som innebär ett aktivt samarbete med kommunanställda. Maximalt belopp att söka är 300 tkr per projekt. Totalt har 1 miljon kr avsatts för 2009. Läs mer på FORSS hemsida.

Vill du ha ditt eget ex av GuldKorn?

Eller har du bytt adress?
Hör av dig till FORSS kansli, tel 013- 22 76 55
e-post: yvonne.h.jonsson@lio.se

FORSS
FORSKNINGSRÅDET I SYDÖSTRA SVERIGE

www.fou.nu/is/forss

Medarbetarna på FORSS kansli har sitt uppdrag på deltid. Detta innebär att den som vill nå kansliet inte alltid kan räkna med att få direkt kontakt. Säkrast nås kansliet via e-post.

Kansli : 581 91 Linköping
Tel : 013 - 22 76 55
Ansvarig utgivare: Yvonne Jonsson
Redaktör: Claes Hallert
Text & form: Forma Viva, Linköping
Abonnemang: 013 - 22 76 55
e-post: yvonne.h.jonsson@lio.se